מתני' תרווד. כף קולייר: חף. קס"ד דפותחת של חף[1] עצמה ושיעורה נפיש מתרווד: ברכר. עץ יש לאורגין ולשאו חד: **כדי לזרוק בבהמה.** דלא טרח מיניס למשקל גרוט משום טוף להכריחו דנקלא בעלמא דרמי ליה חזיל ליה: **גמ'** **והא קיי"ל דשיעורא דרבנן נפיש.** גמי[2] לעשות תלמי[3]: **חפי פותחת.** שיניס הקטועים בה ולא היא עצמה ועושים אותם מעצם: **חפי פותחת טהורין.** דכל זמן שלא תכרן בה אינן לאוין לכלוס: **טמאין.** דכלי עצם ככלי מתכות ופשוטיהן טמאין בהכל שותטין (חולין דף כה:) ואי משום דמחובר לפותחת וכל המחובר לטהור טהור[4] פותחת יש לה בית קיבול ומקבל[5] מפתח: ושל גל. ואם הפותחת הזאת אינה של כלים כגון של שיהא ומגדל אלא של גל כמו [6] טרוקי[7] גלי כגון דלתות שערי המלך אע"פ שסכרן בפותחת הואיל וחבור זה בלתה היא ולתה בנין מחובר לקרקע טהורין: **סכוכית.** זכוכית. ועל מס שסוכין (ו) קרי סכוכית ועל מס שהיא זכה קרי זכוכית: **והוא שמרגשת.** הבהמה בגרון זה בהכאתו: **שיעורן בכמה.** להתחייב עליהן אי נמי לטלטלן בחצר ולהכניסן לבית הכסא ואידי ואידי חד שיעורא הוא דבמידי דחזי להו[8] מיחייב על הוצאתו: **בזית באגוז כביצה.** שלא מכניסין לקיטום ומקנס זו אחר זו אחת כזית ואחת לאגוז ואחת כביצה בתחלה מקנס פי הרעי (ג) בקטנה להסיר רעי הנלבק מס שהגדולה פוחסת[9] ומלכלך סביבותיו: **טורטני.** מחוגים יכנים לסס לשקול: **מלא היד.** בין שלשתן או אחיליו הן ד' וה' ובין כולן מלא היד: **מקורזלות.**[10] מיקוני שיהיו ראויות לקיטום: **מותר להכניסם.** בתוך ד' אמות או בחצר דלא ליתסר[11] לטלטוליהו: **באגוז.** כל אחת ואחת: **התם מתני'.** פלוגתא לתתרוג מתני' היא בתוספתא סוכה והיא סדורה בפי התלמידים: **והכא ברייתא.** ויש הרבה תלמידים שלא שנאוה והוא תולה הידועה בשאינה ידועה: **כך מחלוקת כאן.** ולמימרא דעלמא אמרה דלא תסכה דברייתא ואם תסכתה הזכר ממשנתך לתתרוג: **אבל לא הפאיים.** כמו שקל פיקא (מהדרין דף מד.) דגר שקורין גלשטי"א דהואיל ומיפרכה לא חזי לקיטום ואסורה לטלטל: **ברשיני בבלייתא.** הכי מיקרו משום שבגל חרן לתה היא והמתריסה מעלה רגבים: **למשמש.** הנלרך ליפנות ואינו יכול ליפנות אחרינו לקמן בפירקין[12] דממשמש בגרון בנקב והוא נפתח וקא סלקא דעתך דקאמר ובשבת אסור למשמש כלל כדרך שממשמשים בחול: **ליתסכן.** דאמר מר (תמיד פ"ל דף מז:[13]) עמוד המוזר מבית אדם לידי הדרוקן: **ומשני בלאחר יד.** הלי כדרך דקאמר רבא כדרך הממשמש בחול בלא שינוי משום הסרת ניטין אבל בלאחר יד בגון אותה גרוי בב' אצבעותיו שפיר דמי: **אם יש מקום קבוע לבה"כ.** אם יתמיינו לו ערבית יקנה בהם אחרים מכניס אם אלא יד: **בהברע.** בשיעור המכריע בגרון הנפיש מכזית וחוטר מכמילה: **מדובה קטנה.** מלאכתה לאיסור לטלטל[14]: **ואם יש עליה עד.** קנוס המעיד שעשויה לכך מותר לטלטלה לקיטום: **חתחוניות.** פיג"ס: **לולבי גפנים.** אותן פיטולין הגדלין בגפן וקוטין וולל"ס: **מוריגי בהמה.** כל בשר שיש בבהמה העשוי כמורג שהוא פגוס וחרוקה[15] כמורג מרוח אדם לומר כל מקוס שאין הבשר אלא כגון קליפת הלשון וכגון המיך שיש בו כמין קוצין וכפגימות וכיפ[16] הכוסות: **שקינה בו חבירו.** אסיר ואתרסית נמי קלי: **התולה.** שאינו יושב אלא קינה בו חבירו לא חזי לקיטום ורב ששת אמר לעיל אם יש עליה עד מותר: **לה.** לא חזי יבש חזי: **מצד אחד.** באותו לד שקינה בו חבירו לא חזי לקיטום אבל בלד שני חזי: **דידיה.** שהיה קיטום שעליה שלו: **ונשטשטשו[17].** אותו עד: **מהו.** מי בטל ליחוד דידהו או לא: **אי רשומו ניכר מותר.** דכיון דמאיס לא חזי לבשמיס ולא מיבטל ליה מבית הבשמ: מהו

[1] מתני' תרווד כף קולייר חף. פי' בקונטרס שיניס של עצם ועותנין אותם בפותחת (ג) לפתות וקודם שלא נקבעו אין ראויין לכלוס קבען בפותחת טמאין דכלי עצם כמתכות ופשוטיהם טמאים כדאמר בהכל שותטין (חולין דף כה:) ואי משום דמחובר לפותחת והמחובר לטהור טהור פותחת יש לה בית קיבול דמקבלת מפתח ומה שפירש דפשוטי כלי עצם טמאים כדאמר בהכל שותטין לא דק דהתם לא איירי אלא בגולמי כלי עצם אבל פשוטי כלי עצם הא תנן[3] ומייתי לה בפ"ק (דף מז.) כלי עץ כלי עור כלי עצם כלי זכוכית פשוטיהן טהורין ומה שפירש דספיני הן של עצם קשה לר"י דגבי כלי מתכות מייתינא בתוספתא דכלים[4] ועוד דאי בשלא נקבעו אין ראויין לכלוס אם כן פשיטא דטהורין ומה שפי' שפותחת יש לה בית קיבול לקבל המפתח הא לא מצינ בית קיבול שאין המפתח עשוי לטלטל ע"י אותו בית קיבול כמו הקיטע יושב נקב שלו (לעיל דף סו.) דטהור כשאין בו בית קיבול כתיתין דפי' בקונטר' דמה שמניח לאש שוקו בתוכו לא מצינ בית קיבול שאין השוק מיטלטל על ידו ועוד דפי' לפותחת גורמת טומאה לחף אדרבה תנן במס' כלים בפי"ג (משנה ו) פותחת של עץ וחפין של מתכת טמאה פותחת של מתכת וחפין שלה של עץ טהורה אלמא בתר חפין אזלינן ואע"ג דמשמע דאתיא כרבי נחמיה דלא אזיל בתר מעמיד[5] אלא בתר מתמיד ומה שהיינו אומרים בריתא דשמעתי' נמי נראה לר"י דאתיא דוותיה דקתני פיפא[6] דהכא בטענת של מתכת וחוטם של אילמנ[7] ר' נחמיה מטהר ונראה לר"י דבחפין של מתכת אירי ואע"פ שלא נקבעו ראויין הם קלת ליתנם בפותחת ואפילו הכי טהורין דגולמי כלי מתכות טהורין[8] קבען בפותחת טמאין שנגמרה מלאכתן וכן משמע בסמוך דטענת משום גמר מלאכה דקתני ושל גל אע"פ שסכרן בלתה כו' דמשמע מה שקבען בלתה יש לו לגרוס טומאה [9]אלא כיון שאין להם פותחת (ז) [ומף] קבוע בגל טהור:

אסור למשמש בצרור. פירש בקונטרס הנלרך לפנות ואינו יכול אסור משום הסרת ניטין ומ"ת והא רבא בדבר שאין מתכוין סבר כר"ש בספ"ב דבילה (דף כג. וכה"ג פריך לקמן[10]) לרבי יוחנן לאסר משום הסרת ניטין ויש לומר דהכא במשמוש לרוח הוי פסיק רישיה:

ואם לאו בהברע. ונראה לר"ת כגילרסא[11] ר"מ ואם לאו בהברע מדובה קטנה של בשמים והכרע פי' רגל כמו הרעי המטה[12] וכן מפרש פירושלמי[13] כמלא רגל מדובה קטנה של בשמים: [14]**אמר** רב ששת אם יש עליה עד מותר. מילתא בתפי נפשה היא פירוש מותר לקנס בה אפילו גדולה יותר מכבילה או אם יש הרבה ממלא היא מותר ליטול כולן דכיון דיש עליהן עד[15] הוכנו כולן: מהו

[1] ר"מ ואיתא פוסכות (גליון) צ"ל פורסת בהמה"ר ובר"ן. ועיין ע"ז נג ע"א "פחסה" ופירש רש"י מיעבה: [2] מקורזלות בקור"ש בלעיז שיהיו הדודות וראויות לקינוח כצ"ל רש"ל (גליון): [3] כן הגיה המהרש"ל במקום דלא "מיתכרן" (שבדפוס ויניצא) ונראה דצ"ל דלא איתסרו (כ"ה ברש"ש שברי"ף) או דלא מיתסר (כ"ה בר"ן): [4] ואסור למלטלה (כ"ה בכ"י סי' שיב): [5] בכת"י שהוא פגוס והחרוק כמו הנה שמתיך למורג חרוץ חדש (ישעיה מא. טו): [6] בבית (דפו"ר): [7] ונשטשטשו (כ"ה במהרש"ל ובמהרש"ל דפו"ר ונשטשטש): [8] של אלמוג (רש"ש ועי"ש): [9] טומאה כיון שאין להם פותחת אלא כיון דקבוע בגל טהור (מהר"ם ע"י ש) ועיין מהרש"ל: [10] כתב המהרש"א דהגרסא הזא היא רק דר"ח פירש באופן אחר ע"י ש, והחת"ם כתב דלר"ח גרסינן להלן אם יש עליהן עד בלשון רבים וקאי אמלא יד אבנים הנרבה: [11] רש"ל וב"ח ומהר"מ כתבו דזהו דיבור אחד עם דיבור שלמעלה (גליון): [12] בכ"י סימן שיב נוסף בלשון התוס' דהיינו שקינוח ניכר בו: [13] וכ"ה בדפו"ר:

[1] (לעיל דף פ.), [2] (תוספתא פרק ט), [3] (תוספתא פרק יד), [4] סוכה ו:, [5] (גם: ע"ס), [6] נרטות טה., [7] לעיל עח., [8] כלים פי"ב מ"ב, [9] (גרלות כמ.), [10] פב., [11] וכן בברכות כה., [12] כלים פ"ב מ"ח, [13] ב"מ פ"ב ה"ז, [14] לעיל נט סע"ב, [15] בתוספתא שם ה"ח, [16] חולין כה., [17] סע"ב, [18] סוכה כא:, [19] כאן.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמוכות וכו' אמוכין בה קרי: (ב) ד"ה בזית וכו' מקנס פי הנקב בקטנה: (ג) תוס' ד"ה תפי וכו' בפותח' של עץ לפתוח וקודם שנקבעו כל"ל ומינה אלא נמתק: (ד) בא"ד אלא כיון אלין לסס פותחת ואף [1] קטע גגל טהור. נ"ב פירוש מדקתני [אע"פ שסכרן בלתה וקבען במסמרי מסמע] הס"ק לא מינעא [הילא דמיכרן] ואח"כ הסיקן אלא מקרי [נגמרה מלאכתן דוחלי טהור אלא אפי' הילא] דקטע בגל [מסמרים דגמרה מלאכתן אפילו הכי טהור]. וחס שכתבו המוס' כיון אלין לסס פותחת. ולפי דאל גל [מיירי ג"כ בפותחת אלי אע"פ דקאמר הא כיון שקבען בפותחת כבר נגמרה מלאכתן כמו בריש"א ואם כן בשלא קבען בפותחת ממטמרים גל טהורין ממטמ דוחלי טהור אלא אפי' הילא] דקטע בגל [מסמרים דגמרה מלאכתן אפילו הכי טהור]. וחס שכתבו המוס' כיון אלין לסס פותחת. ולפי דאל גל [מיירי ג"כ בפותחת אלי אע"פ דקאמר הא כיון שקבען בפותחת כבר נגמרה מלאכתן כמו בריש"א ואם כן בשלא קבען בפותחת ממטמרים טמאין. ויפיקר הטעם דאל גל טהורין מתמה מטהן לקרקע ומאי אע"פ שמיכרן]:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא אמור למשמש בצרור. בר"ש פ"ז מ"ד דטהרות הי' לו הגי' כלון לשמש: רש"י ד"ה מדוכה קטנה מלאכתה לאיסור. עיין לקמן דף קכג ע"א בתס"ר ד"ה הכי ממי פלי ומדוכה. ול"ע:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

(א) [גי' הערוך הברכה] (גליון): [2] צ"ל רבי אליעזר בן יעקב (כת"ר רכ"ה במשניות דפו"ר): [3] צ"ל אליעזר בן יעקב (כהה"מ): [4] [צ"ל ר' ישמעאל בר' יוסי כ"א בתוספתא) (גליון): [5] מהרש"ל מחקו: [6] ס"א שמנה (גליון): [7] והמקנה ס"ה בס"ר ובברכות (גליון) וזה כגרסת עשרה דברים, והמהרש"ל הגיה כלפנינו ע"פ רש"י ד"ה שקינה, וכגרסת שמונה דברים: [8] ס"א יותר מדאי (גליון): [9] כת"י ודפו"ר ונשטשטשו: [10] רש"ל גורס של עץ עצמה ("עצמה" ליתא במהרש"ל) ושיעורה וגי' מהר"ם של עצם עצמה (גליון): [11] צ"ל גבי גמי (רש"ש): [12] בכת"י דמקבלת (כ"ה לשון רש"י בתוס'): [13] צ"ל טרוקו (כ"ה בברכות ובמהרש"ל): [14] נדצ"ל

שיניים [הוא עשויין] מחתיכה של עץ וקורין בלשון פרסי דנר אנגאת מין נודעים בבבל חפים בגגר שהן תלויין ועומדין בקבורים בתוך העץ שהוא בית הגגר ונקרא אל קפי' ובבע שהוא הגגר נקבים מכניס בה לשון רש"ל (גליון): ואלה הן של גל ובהן נסגר והמפתח יש בו חפין בולטין מכוונין כנגדן מכניסין אותו בחלל שבגגר וחפין מעלין את החפין של גל והוא נפתח ואף שחברן בדלת שהוחרן לעולם [מפני] שהן מחוברים לקרקע ושבמפתח שהורין עד שיקבעו בפותחת ואז הוחרין מכלל הכלי: [15] זחי וחזיון (מצריך) כולן אחד הן. והן בששאל זוגין כמה שיעור אבנים מקורזלות [שרשאי להעביר] בכרמלית יתר מד' אמות ומקנה בהן ואמרו לו כזית כאגוז כביצה אמר להן (ומטמטני) [וכי טורטני] יכנים. פירוש היש לן מאזנים שישקול השיעור הזה נמנו וגמרו הכל מותר עד (אלא) [מלא] היד וכן א"ר ישמעאל ב"ר יוסי משו' אביו וכן הלכה. אבל פלוגתא דר"מ ור' יהודה דפליגיו הכא כי היכי דפליגי באתרוג עיקרן תרוייהו (ובדמנו וגמרו) [כדמנו וגמרו].

[16] עיין ערוך ערך תמיד: [17] עיין ערוך ערך קף ז':

עין משפט נר מצוה

כד א מ"י פ"ט מהל' שבת הלכה יב.
כה ב ג שם הלכה יא.
כו ד מ"י פכ"ו שם הל' ל או"ח סימן שיב סעיף ג.
כז ה מ"י שם טוש"ע שם סעיף ד.
כח ו מ"י שם הל' ה' עוד וטו"ע שם ס"ז.
כט ז מ"י שם טוש"ע שם סעיף ה.
ל ח מ"י שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ג.

רב נסים גאון

את ביתו בסיד אלא אם כן עירב בו חול וכו'. הדבר שגרם איסור דבר זה הוא מה שאירע לישראל בבית שני מחמת שיטוס הרשע ועיקר דילה הוא בתוספתא סוטה בפולמוס של טיטוס על עטרות כלות וכו' ושלא יסוד אדם את ביתו בסיד ובביצת הסיד עירב בו חול או תבן הרי זה מותר ר' יהודה אומר עירב בו חול הרי זה טרכסיד ואסור עירב בו תבן הרי זה מותר:

סליק המוציא יין

רבינו חננאל

פתרונות שלא עלו על דעתנו ואין נודע בלשוננו אנדיפא. ומ"מ בטל הפתרון הזה אלא אמר רב כהנא מאי אנדיפי (שבועות) [שנתות]. שהוא משרים סמנים בכלים ולמדות ומצייר בתוכן בבצת הגיר ורושם האזי יבטפיהן בשל אספיקגבטה והן שיעור הוצאת הסיד לר' נחמיה ולפום הכין נראין דברי ר' יהודה בחבוט ודברי ר' נחמיה בביצת הגיר. ואי [בעינן] אימא מאי אנדיפא דקאמר יצחק דבי ר' אמי אפותא. שהיא פדחת בלשון חכמים מצח בלשון תורה כההוא גלילאה דאמר להו משום חבריה דנפקת פרעתיה והיא הצורעה ממיני דבורים ומחיתיה על אנדיפיה וקרו עליה מן דליה דא ליה משלו זאת לו ל): מאן תנא דחולו מעלי לסיד אמר רב חסדא ר' יהודה. ובריתא בסוף גמ' דחזקת הבתים לענין אבל שעל בית המקדש דקאמר ר' יהודה אם עירב חול בסיד הוא טרכסיד ואסור וקסבר דהא מתני' חול גם כדי ליתן על מלא כף סיד ר' יהודה היא. (רב פפא) [רבא] אמר אפי' תימא רבנן קלקלו זהו תקונו. אית ביה ב' פירושים חד לענין שופריה דסיד האי בריתא (לאו) לענין שחרירותיה וקסבר רבנן דסיד שעירה בו חול אע"פ שהוא מתחזק כן הלך יופיו ומותר בגולה. והכא משו"ה קאמרי חול גם כדי ליתן על מלא כף סיד. ופירוש שני כיון דלא שרי למיסד ביה בגולה עד שיערב בו חול (הה ליה) הקלקול דקא מקלקל הוא התקון והלכך משערינן חול גם כדי ליתן על מלוא כף סיד דחשיב ליה כדי שיהא מותר לסוד בו: **צוצלא.** עוף ממין התור' ובלשון חכמים רציצפי וקורין אותה אל פאכתו': חף ג) דתני הכא וחפים דתניא [בברייתא]

המוציא יין פרק שמיני שבת

מזהו להעלותם לגג. פי' בקונטר' מי מיישין לטרפא יתירתא וקשה לר"י ז"ל הא דפריך (ג) דאסור ליטול קיסם משלפניו מיקשי לטולה שמעתין דשרי לטלטל אבנים מקורזלות ורגלא לר"י דהכא מצניע ליה משום דבית הכסא קרוב על הגג ויכול להכין שם מע"ש ומהדר ליה דאפ"ה שרי ולהכי פריך ליה (ד) דאסור לטלטל קיסם משלפניו לפי שהיה יכול לזהמין מאמטול אבל אטולה שמעתא לא מצי פריך שדרכן היה לנטות בשדה ובית הכסא רחוק ולא אטרחוה רבנן להכניס שם מע"ש וגם אם יזמינם שמא יקחם אחר[ה]:

וחכמים אומרים לא יטול אלא מן האבום כו'. נראה לר"י דלאו דוקא מן האבום אלא מן הרחוי לאבום דליכא למימר דבשאינו באבום אסור דבטל אגב קרקע דהא מנן בהמבדל כדי יין (גיטין דף לג.) וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק אלמא לאו בטל הוא והא דלא שרו בקיסם לנטות שיניו אלא להדליק משום דסברי לא ניתנו עצים אלא להסקה אבל בדבר הרחוי לאבום בהמה שרי אפי' לנטות שיניו וי"ל דאמר התם טוטל אדם קיסם משלפניו לנטות שיניו ומגבב מן האצר ומדליק סבר דמה שבבית מוכן לכל מה שירצה אפי' לנטות שיניו אבל שבאצר אינו מוכן אלא להסקה:

והניחו ע"ג יתדות מיחייב משום תולש. הלי מיתייב מכח מרדות מדרבנן כדפירש בקונטרס מדשרי ריש לקיש וקשה לר"י דאמרי' בפ"ק דגיטין (דף ז:) א"ר יוחנן[ז] עניך נקוב המונח ע"ג יתדות באתו למחלוקת ר"י ורבנן דלר"י פטור מן המעשר דלמפליג בין ספינה גושפת לשפינה גושפת ולרבנן מייב אמר רבא דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן אלא בספינה דלא מפסקי אויר אבל עניך דמיפסקי אויר אפילו רבנן מודו הא בשמעתין משמע ליה כמאוכר מדאוריתא אפי' הניחו על גבי יתדות ולא מייב משום תולש אלא מדרבנן ורגלא לר"י דשמעתין לא סברא לאוסרו דרבא לתסם[ח]:

והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה כו'. וא"ת והא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) ובפ"ק דמס' ע"ז (דף ג.) אמר בתרי מסכתות אין סדר למשנה והכא סתם בגזר ופלוגתא בפרק שני דבילה[ט] (דף כג.): ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה שכותשת ואין הלכה כסתם דשמא סתם ואמ"כ מחלוקת היא ואין לומר דלר' יוחנן אפי' סתם ואמ"כ מחלוקת הלכה כסתם דהא מסקינן בהמולן (יבמות מב:) אלינא דר' יוחנן דרמי לך לא תא לקימתיה סתם ואמ"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם ותירץ רבינו שמואל מווילדון דבמחלוקת ואמ"כ סתם בחדא מסכת לכ"ע הלכה כסתם כדפרישי[ט] בפ"ק דמס' ע"ז (דף ה.) הא דפסיק כרבי יהודה דכל המשנה ידו על התחתונה פשיטא דמחלוקת ואמ"כ סתם הוא אבל בתרי מסכתות כל אמוראי סברי דאין הלכה כסתם ור' יוחנן אית ליה דאפי' בתרי מסכתות הלכה כסתם או סתם בתרי' ומחלוקת בברייתא[י] דמסתמא סתם לבסוף ואין לנו לומר שסתם רבי קודם ושוב חזר ממה שפסק[כ] ואמוראי ניהו אלינא דרבי יוחנן כדאמר בתלו טרפות (חולין דף מג.):

הדרן עלך המוציא יין

חסדא [א]מהו להעלותם אחריו לגג א"ל [ב]גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רבינא למרימר [ג] ר' אליעזר אומר גוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו וחכמים אומרים לא יטול אלא מן האבום של בהמה הכי השתא התם אדם קובע מקום לסעודה הכא אדם קובע מקום לבית הכסא אמר רב הונא [ד]אסור לפנות בשדה ניר בשבת מאי טעמא אילימא משום דוושא אפילו בחול נמי ואלא משום עשבים והאמר ריש לקיש צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה והתולש ממנה בשבת חייב חטאת אלא דילמא נקיט[מ] מעילאי ושדא לתתאי ומיחייב משום דרבה [ה] דאמר רבה [ו] היתה לו גומא וטממה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש גופא [ז]אמר ר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה [ח]והתולש ממנה בשבת חייב חטאת אמר רב פפי ש"מ מדר"ל האי פרפיסא שרי לטלטולי מתקיף לה רב כהנא אם אמרו לצורך יאמרו שלא לצורך אמר אביי פרפיסא[ט] הואיל ואתא לידן לימא[י] ביה מילתא [יא]היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתידות מיחייב משום תולש היה מונח על גבי יתידות והניחו על גבי קרקע חייב משום נוטע א"ר יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת מאי טעמא אילימא משום סכנה אפילו בחול נמי ואלא משום כשפים אפי' בחול נמי לא ואלא משום השרת נימין דבר שאין מתכוין הוא אמר להו רב נתן בר אושעיא גברא רבה אמר מילתא נימא בה טעמא [יב]לא מיבעיא בחול דאסור אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו שפיר דמי קמ"ל רבא מתני לה משום השרת נימין וקשיא ליה דר' יוחנן אדר' יוחנן מי א"ר יוחנן אסור לקנח בחרס בשבת אלמא דבר שאין מתכוין אסור והאמר [יג] ר' יוחנן הלכה כסתם משנה [יד]ותנן [טו] נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אלא מחוורתא כדרב נתן בר אושעיא מאי כשפים כי הא [טז]דרב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קא אזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו ולא אותבוה אמרה איהי מילתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא[יז] שריוהא אמרה להו מאי איעביד לכו דלא מהו להעלותם אחריו לגג. אם עלה שם לפנות מי מיישין לטרפא יתירתא או לא: שדוחה את לא תעשה. לכתיב (דברים כב) והתעלמת מהם פרטו לזקן ומינו לפי כבודו[ב] והכא נמי מלטול דרבנן אלאו דלא תפול[ג] אמקום רבנן ובמקום כבוד הבריות נדחה: משלפניו. קסמין המוטלין על גבי קרקע ולא אמרינן מוקצין הינהו: להצות. לטול הבשר שבין השיניים ולחצות ביניהן: מן האבום. שהוא מוכן אלמא העמידו דבריהם במקום כבוד הבריות שפעמים שנראה מבחוץ וגנאי הוא לו: התם אדם קובע לסעודה. והיה לו להכין שם מאתמול: הכא אדם קובע לבה"כ. בתמיה פעמים שמוצא אדם שם ואולך למקום אחר בית הכסא לא היה מצוי להם בבתיהן שהיו דרין בבתיהן בעלייה מפני דוחק בתים: בשדה ניר. מריחה רשעה ועומד לזריעה: משום דוושא. ובשדה מכרו מפני שדם את גילו ומתקשה (אות) [מ] הבריסה: משום עשבים. שמתמת לחלוחית הניר עשבים עולין על הנרור וכשהוא מקנח בו נתלשים: מותר לקנח. דאינו מתכוין לתלוש ומותר להלכה כר"ש: והתולש ממנו. בתמכוין חייב דמקום גידולו הוא (ח) אע"פ שהוא נרור ואינו עפר: שקיל מעילאי. ממקום גבוהים: ושדי לתתאי. למקום גומא ומשוה המריסה והוי תולדה דחורש: בבית. שיין בגין וזה שמשוה גומות בגין הרלפה הוא ובשדה מתקן המריסה: מדריש לקיש. דאמר מותר לקנח בו ולא אמרינן נרור זה העשבים שעלו מלחלוחית הקרקע הן יוצאין וכשמגביהן הרי הוא כעוקרן מגידוליהן: האי פרפיסא. עניין נקוב שזרעו בו וכשהוצת הגפנים מלאתי שעשין חוטלות מכפות תמרים וממלאין אותם עפר וזבל בהמה וכ"ב[ט] או ט"ו יום לפני ר"ה עושין כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית חוזרים לתוכן פול המצרי או קיטמית וקורין לו פורפיסא ונומה ובערב ר"ה טוטל כל אחד שלו ומתחזרו סביבות לאשו שבעה פעמים ואומר זה תחת זה וזה תליפתי וזה תמולתי ומשליכו לנהר: שדי לטלטולי. ולא אמרינן תולש הוא: לצורך. קיטום כבוד הבריות: חייב משום תולש. דאינו נהנה שוב מרים הקרקע. ול"נ דהאי ° מייב לאו דווקא אלא אסור משום דדמי לתולש דאי מייב ממש קאמר לצורך היכי שרו רבנן איסור כרת וסקילה משום קיטום ודומה לו במסכת סנהדרין (דף פב.) הבא על הבהמה[ל] מייב משום נשג"ז דלאו מלאכותיה היא אלא מדרבנן: משום סכנה. אלא יתקן בו שיני הכרכשא שהיא תלויה בהן[כ]: משום כשפים. דלקמן בשמעתין: השרת נימין. שמשיר את השיער מפני שהוא מדוד: דבר שאין מתכוין הוא. ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר דבר שאינו מתכוין מותר לקנח בשמעתין: לא מיבעיא בחול. שאין איסור נטלות בגרורות דאסור לקנח בחרס משום כשפים שהרי יכול לקנח בגרור: אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו. לתתות בו אור או לחשוף מים מגבת[מא] אינמא שפיר דמי דמוטב שיקנח בו מלטלטל לגרור: קמ"ל. דלא אי משום סכנה אי משום כשפים: חופף. מחליק שערו: ומפספס. קרפי"ר: אבל לא סורק. במסרק דולאי משיר שיער ומודה ר' שמעון בפסיק ריסיה ולא יומות אבל חופף ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר: מטרוניתא. נכרית היתה: אמרה מילתא. דכשפים ואסרתה לארבא ולא זזה ממקומה: אמרי אינהו מילתא. על ידי שם טהרה (ג): דלא

מסורת הש"ס עם הוספות

[א] נקמן נ"ה: ע"ש וש"נ). [ב] מיפה נ.. ע"ש מוסגפת דפילה ס"ג. [ג] לעיל דף עג: ע"ש. [ד] כה"ג ביצה טו. ב"ק פט. ב"מ מז: שבועות מח. יבמות כב. (רש"ש). [ה] נלעיל מו. וש"נ). [ו] לעיל נ: מיר מב. [ז] חולין קס:. [ח] ברכות יט:. [ט] דברים יז יא. [י] כדלקמן דף פב. [כ] [וש"ע מוס' מוסס לו: ד"ס בשנת שלמה]. [ל] [עי' מוס' גיטין ז: ד"ה דלמא]. [מ] [וע"ע מוס' פירוזמין לג: ד"ה לא מימא וכי ממלא על גמון]. [נ] יבמות מב:. [ס] עי' תענית כב סע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והמולא ממנו וכו' גילולו הוא (ותמ"ש וכו' עפר) תל"מ וכ"ב ס"ל אינו: (ב) ד"ה אמרי אינהו וכו' אם שם מהכה. נ"ב ונפ' כל הכסל מחולין דף קה דמה רש"י פי' זה: (ג) תוס' ד"ה מהו וכו' הא דפריך מהא לאסור ליטול: (ד) בא"ד ולהכי פריך ליה מהא לאסור:

גליון הש"ס

[מכמ"ש גמרא גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. עכ"ל דף מא (ע"ב) ברכות יט ע"ב מגמות לו ע"ב): שם ותנן נזיר חופף. עי' פ"מ מ"ו דלכלים כ"ש ס: רש"י ד"ה חייב משום תולש וכו'. חייב לאו דוקא אלא אסור. וכדמשני לעיל דף מ ע"ב מאי מייב מכח מרדות:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] כת"י שקיל (וכ"ה ברש"י ובמ"מ הל' שבת פכ"א ה"כ): ב] בכל הדפו"י דרבא דאמר רבא והמהרש"ל הגיה רבה ואינו יודע למה ומדוע לא הגיה כן לעיל עג ע"ב (דק"ס): ג] ר"ג נימא (גליון) כן גרס המהרש"ל וכ"ה בר"ח: ד] עיין מנחם משיב נפש בשם הבעש"ט שהגירסא כאן מלת (ושכן נמצא בש"ס ישן ונושן מל"ת) והיינו ר"ת "מכשפה לא תחיה" והוא לחש לבטל כשפים: ה] הב"י העתיק "מפני שדש את נירו ומקלקל את הזריעה": ו] ועשרים (כ"ה לשון רש"י באו"ז סי' נ"ו): ז] הגויה (דפו"י): ח] [שם איתא ר' דירא] (גליון) ועי"ש בתוס' ד"ה אמר דחילוף גרסאות היה לפניהם שם בזה (הג' בן אריה): ט] נדג"ל כדפריך (בדפו"ר כדפרי"): י] עיין מהרש"א שצ"ל א"ל אמוראי גינהו ואליבא, ועי"ש עוד פירוש אחר בדברי התוספות:כ] ברי"ף ורבינו ערך טשטש איתא "שמא יהא כסותר או בטוחן" וכצ"ל בר"ח: ל] כגירסת ר"ח כ"ה בכת"י אחד והוא לשון הגמרא מז"ק י ע"ב:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פכ"ו מ"ה סמ"ע סס סעיף ח: לב ב מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טור ושו"ע א"ח סימן שיג סעיף ט:

[לג] [ב] מיי' סס פ"ח הלכה ח ופרק י הלכה יב:

לג ג סס סעיף ג:

לד ד מיי' פ"ח סס הלכה ג:

לה ה סס הלכה ד:

לו ו מיי' פ"ח הל' ה' טוש"ע א"ח סימן שיג סעיף ד:

רבינו חננאל

פייס דקא מפרש ליה (קרי שני גבליאתא) [ברשיני בבלייתא] שקוא אדמה שהיא קרוב להתפרך ולהתכתת ואינ' אבנים ולא לבנים שרופו' דקריין אגורי: אמר רבא לא ימשמש בצרורות בשבת. כדי להחליקן שלא ישרטו את בשרו ונמצא בא לידי כתישה או טחינה. ולא יעשה כדרך שהוא [עושה] ממשמש בחול. מתקיף לה מר זוטרא והיאך יסתכן אלא כלאחר יד. ויש מפרשין כדי לחכך ולנקות את עצמו כדרך שהוא ממשמש בחול ואף לא יסתכן בעובי שם טינוף אלא מתחכך ומתנקה כלאחר יד שמוצא שינוי מן החול. ופירוש דברי ר' יוסי אם יש מקום קבוע לבית הכסא שנפנה בו מטלטל לשם שלש אבנים מקורזלות כל אחד מלא היד לקנח בהן ואע"פ שיש ממקום שנוטלין עד בית הכסא הקבוע אמות הרבה. אבל אין מקום קבוע אלא אם יש בידו אבנים סובב בבקעה לראות אנה ישב אין לו לשנות אלא בהכרע מדוכה קטנה של בשמים. והיינו שמעין פירושא הכרע מדוכה קטנה דאינה של בוכנא שדורכין בו והוא מקנח שמעבירין אותו במדוכה לשחוק בו. וראינו בתלמוד ארץ ישראל מלא רגל מדוכה קטנה של בושם: אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר. פירושו רבינו עד כגון סמרטוט או פקולין כדתנן התם ממשמשת בב' עדים והן הן תיקוניה ועוותיה וחכי קאמר אע"פ [שקינח] בה כבר הרי הוא מותר ליטלה ולהתקנח בה: מיתיבי עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות ואחת מהן המקנח בצרור שקינח בו חבירו. ופירקו כמה פירוקין אם לח הוא לא יקנח בו שמביאו לידי תחתוניות ואם יבש מותר. איבעית אימא אם קינח בו חבירו מצד א' מקנח הוא מצד אחר. ואם קנח חבירו משני צדדין חוששי. אבע"א אפי' צרור שהוא קינח בו כבר גם עכשיו חוזר ומקנח ביה ואם חבירו קינח בו בא הוא לידי תחתוניות: א"ל אביי לרב יוסף ידרו עליהן גשמים ונטשטשו מהן. כך שמעתי פירושו שאם נראו לו אבנים מקורזלות דבוק עם הקרקע מורידה גשמים וזהו טשטוש דתניא התם[ב] נטשטשו ואין עושין פירות מי חיישינן שמא יהא (כסות)

[ככוסת] [ג] או בטוחן. ואמרו אם היה רישומן ניכר של אבנים מותר לו לישלן ולקנח בהן: וכי שרא רב חסדא להעלותו אחריו לגג דקאמר גדול כבוד הבריות איתיביה רבינא למרימר וחכ"א אינו נוטל קיסם לחצות בו שיניו אלא מן האבוס של בהמה. מאי טעמא משום שהוא מוכן הכא נמי לא יטול אבנים לקינוח אלא מרשות שנפנה בו ולא יעלה לגג. א"ל מרימר הכי השתא אדם קובע מקום לסעודה. ומאי דליתיה התם לאו מוכן הוא אבל בית הכסא לא הוה רגילין דקבעין ליה מקום והלכך מן כל היכא דשקיל מוכן הוא: אמר רב הונא אסור לפנות בשדה ניר בשבת. פירוש ניר חדרשה כדכתיב נירו לכם ניר וחניא נדשנה קרע שנתים. מ"ט אי משום (רוש"ה) [דוושא] שלא יזיק את בעל השדה אפי' בחול אסירי אי משום עשבים הא אמר ר"ל מותר לקנח בו. אלא משום דשקיל מן מוליא ושדי בי ניצא [ד] ומיחייב משום דרבה: אמר [ה] רב פפי שמע מינה מדר"ל האי פרפיסא שרי לטלטלה בשבת. פי' פרפיסא פייס גדול כהאי דאמרינן (אחותך) [לעיל] מאי פייס א"ר זירא (קרשינן) [כרשינן] בבלייתא דזרעונים בשמים חולתו וצומחין דומה לצרור שבנו בו עשבים. ולשון (פרסי) [פר] דהכא מלשון פרסי בבנני יונה אף הזורע הצומח עליו נקרא פר וזהו פרפיסא וכיון דקא אמר ר"ל מותר לקנח בו קא שמעת מינה רב פפא דשרי לטלטלה: מתקיף לה רב כהנא אם אמר לצורך יאמרו שלא לצורך הא קאמר ר"ל מותר לקנח אבל לטלטולי שלא לצורך לא שרי והלכך לא צריכנן לדרב פפא: אמר אביי האי פרפיסא הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא. היה מונח ע"ג קרקע והניח על גבי

חשק שלמה על רבינו חננאל [ה] עיין ערוך ערך פרפס.

דלא מקנחיתו בחספא. שאוכל לעשות לכם כשפים: ולא קטיל לכו כינא אמנייכו. ואין אתם הורגין כינה בצגדיכם: ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה. אין אתם מוציאין שום וכרישה וכגל מאגודה שאוגדין הגנים ואוכלים אלא אתם מתירין האגודה תחילה ש"מ כל הני קשה לכשפים: מותיב לי במילי דעלמא. מושיבני לפניו בדברי חכם שאינו מורה: לא ליתיב בהדיא. במהרה ומחוזק לפי שנפתח הנקב בחזקה ויתקין שיני הכרכשא ויוצאת: ולא ליטרח טפי. פליימבר"ל בלע"ז: מקנח בצרור. בשבת אע"פ דלאו בר טלטול הוא בעלמא: ואינו מקנח בחרס. משום סכנה: מקנח בחרס. שיש מורת כלי עליה: באוגני בלים. שהם מלקים ואין מקרעין את הבשר: ואינו מקנח בעשבים. שהעשבים לחים ומותכין את הבשר. ורוחיהו מפרשים משום חליצה ואיני יודע מהו דאי בעשבים המוכרין מי איכא מאן דשרי וכמדומה אני דמוקמי לה במחוברין ומקנח בהן מחיצורן: [ד] ואינו מקנח בצרור. דלאו בר טלטול הוא הלכך מקנח בעשבים כשהן במחובר ולא יזיזם ומשום שיטוש במחובר לא מיתסר כדאמרי' בעירובין בפרק ג' (דף לד:) דלא אסרו אלא בחלין ובקיים (ג) עוזדלין לפי שהן קשין: שיניו נושרות. שיני הפה מכרכשא': לחין. אין אור שולט בו: רוח רעה. רוח הפה שהזכל מרקב במעיים ויוצא רוח לרך פיו: רוח זוהמא. כל גופו מסריח מזיעה מסרחת שהריח נבלע בבשרו ובאבריו והוה בו לזיעה מזוהמת: ואינו יכול לפנות. שאין הנקב נפתח: יסתלק לצדדין. כשבדק עצמו בזוית זו יסתלק לזוית אחרת ויבדוק: טייעא. ישמעאל: הנכנס לסעודת קבע. וגנאי הוא לו אם יצטרך לעמוד מן הסעודה ולפנות: ד' פעמים. יטמין בין פעם לפעם ויבדוק עצמו: ואמרי לה ד' פעמים של ד'. דהכי עדיף טפי שהילוך מרובה מוריד הזכל לנקביו: מתני' בין פצים לחברו. כשמסדרין פלימין ועמודים וקורות ושוטין סומר של קורות על הארץ ויש חלל בין זה לזה סומכן מחחתיו שלא יתנענע: זכר לדבר. דתרס משיב בחמיה אור: לחשוף. לגלות ותכילו חשפי שובל (ישעיה מז) חשפי מים שעל הנחיצה שחצטרכי לעבור הגשמים ושריעת נהרות: מגבא. גומא שמים נקבצין בתוכה: גמ' (ג) מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דר' מאיר נפיש. אתקפתא היא לומר לפי דבריהם גרלה שרבי מאיר מחמיר דאמר לחחות בו אור ולא פי' שיעורא ותכם פורחת חד לחדא גחלת ואילו לקבל רבעית מים נפיש שיעורא וכי מעיינת בקרא לחשוף מים זוטר דמי ס"ד לחשוף מים נפיש לייט לה אלא יותר בה אפילו כלי קטן והדר אמר כלי גדול וכי דרך המקלליס כן: אמר אביי מתני'. דקאמר רבי מאיר לחחות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גחלת קטנה אינו ראוי לחחות בה אלא בתרס גדול מפני שהוא כבוד: שפיר קאמר ר' יוסי. דמדלייט לה בה ש"מ דחזי: אפילו מידי דלא חשיב. כגון לחשוף מים לא ליתסתכא בה ולעולם לא חשיב שיעורא אלא לחחות אור:

הדרן עלך המוציא יין

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו'. משום דבעי למיתני בהדייהו מניין שמרחילין אחם המילה[ט] כיל להו להנך דדמיין לה: במשא. אדם הנושאה: תזרם כמו דוה וגו'. בעבודה זרה משמעי: **גמ'** כותלו סמוך לעבודה זרה. שהיה אותו כותל מחילה אף לגיה עבודה זרה: אסור לבנותו. דקמהני לעבודה זרה:

היה

אמר רבי עקיבא מניין לע"ז כו'. פי' בקונטרס דנקט לה הכא משום דבעי למיתני מנין שמרחילין אחם הנקבן ואין נראה דא"כ בהוא הוה ליה להחחיל ועוד דהוה ליה למתניה בפרק רבי אליעזר דמילה אלא נראה אגב דחנא לעיל בשוף המוציא קראי דאסמכתא גבי חרס נקט נמי הני קראי דאסמכתא וקרא דחזרס כו' הוא סמוך לההיא קראי דאיתי לעיל לא ימלא בשמכתא חרס וגו':

אסור לבנותו. אפילו למ"ד בפרק קמא דמס' ע"ז (דף יג.) נהנה אסור מהנה מותר ה"מ לגבי מכם שאין נראה כל כך לע"ז כוונתו אלא שנותן כדי שיימיחו לעצור אבל הכא נראה כאילו בונה לה בית ר"י: **כונס** לתוך שלו דא"א. במסכת ע"ז פריך עלה והא אמיק רווחא לעבודה זרה ומשני לה: אגביו

דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינא אמנייכו ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מכישא דאסיר גינאה: אמר ליה רב הונא לרבה בריה מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב חסדא דמחדדן שמעתיה אמר ליה מאי איזיל לגביה דכי אזילנא לגביה מותיב לי במילי דעלמא א"ל מאן דעייל לבית הכסא לא ליתיב בהדיא ולא ליטרח[ט] טפי דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב דילמא משתמטא שיני דכרכשתא ואתי לידי סכנה א"ל הוא עסיק בחיי דברייתא ואת אמרת במילי דעלמא כ"ש זיל לגביה [א]היו לפניו צרור וחרם רב הונא אמר מקנח בצרור ואין מקנח בחרם ורב חסדא אמר מקנח בחרם ואין מקנח בצרור מיתיבי היו לפניו צרור וחרם מקנח בחרם ואין מקנח בצרור תיובתא דרב הונא [ב]תרגמא רפרם בר פפא קמיה דרב חסדא אליבא דרב הונא באוגני כלים: [ג]היו לפניו צרור ועשבים רב חסדא ורב המנונא חד אמר מקנח בצרור ואין מקנח בעשבים וחד אמר מקנח בעשבים ואין מקנח בצרור מיתיבי [ב] המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו התחתונות נושרות לא קשיא הא בלחין הא ביבשין הנצרך לפנות ואינו נפנה[ד] רב חסדא ורבינא חד אמר רוח רעה שולטת בו וחד אמר רוח זוהמא שולטת בו תניא כמאן דאמר רוח זוהמא שולטת בו [ה]דתניא [ו]הנצרך לנקביו ואוכל דומה לתנור שהסיקוהו על גב אפרו וזו היא תחלת רוח זוהמא הוצרך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמר רב חסדא יעמוד וישב רב חנן מנהרדעא אמר יסתלק לצדדין רב המנונא אמר ימשמש בצרור באותו מקום ורבנן אמרי יסיח דעתו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל שכן דכי מסח דעתיה לא מפני אמר ליה יסיח דעתו מדברים אחרים אמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי ההוא טייעא דקם ויתיב וקם ויתיב עד דשפך כקדרה [ז]ת"ר הנכנס לסעודת קבע יהלך י' פעמים של ארבע [ארבע[ח]] אמות ואמרי לה ד' פעמים של עשר עשר אמות ונפנה ונכנס וישב במקומו: **מתני'** [ט] חרס כדי ליתן בין פצים לחברו[י] דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתות בו את האור רבי יוסי אומר [יא]כדי לקבל בו רביעית אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר [יב] לא ימצא במכיתתו חרש לחתות אש מיקוד אמר ליה רבי יוסי [יג] משם ראיה [יד] ולחשוף מים מגבא (טו): **גמ'** (איבעיא להו שיעורא דרבי מאיר נפיש או שיעורא דרבי יוסי נפיש[טז]) מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דרבי מאיר נפיש דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יוסי נפיש לייט לה במנא זוטרא והדר לייט לה במנא רבה אמר אביי [מתני' נמי[יז]] לחתות אש מיקודה גדולה: רבי יוסי אומר משם ראיה: שפיר קאמר ליה רבי יוסי לרבי מאיר ורבי מאיר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא מידי דחשיב לאינשי דלא לישתכח ליה אלא אפילו מידי דלא חשיב לאינשי לא לישתכח ליה:

הדרן עלך המוציא יין

אמר רבי עקיבא מניין[יח] לעבודה זרה שמטמאה במשא [יט] כנדה שנאמר [כ] תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא: **גמ'** תנן התם [כא] המי שהיה (כב) ביתו סמוך לעבודה זרה ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו'. משום דבעי למיתני בהדייהו מניין שמרחילין אחם המילה[ט] כיל להו להנך דדמיין לה: במשא. אדם הנושאה: תזרם כמו דוה וגו'. בעבודה זרה משמעי: **גמ'** כותלו סמוך לעבודה זרה. שהיה אותו כותל מחילה אף לגיה עבודה זרה: אסור לבנותו. דקמהני לעבודה זרה:

היה

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) [לעיל נב: וש"נ], ג) חולין טז:, ג) לעיל מח. ע"ש, ד) ברכות כג:, ה) ב"ב כ: ביצה לט:, ו) [לעיל כט:, וש"נ], ז) ע"ז מז:, ח) ע"ז מז:, ט) פו., י) [וע"ע מוספות ע"ז יז. ד"ה אבל מהכהן].

הגהות הב"ח

(א) במשנה חרס כלי וכו' ולמסוף מיס מגבא הוא סוף המשנה ואח"כ מתחיל גמרא מסברא שיעורא דר' יוסי נפיס: (ב) רש"י ד"ה ומיט מקנח וכו' ובקנים ועוזרדין ופרישין ב) קשין. ב"כ לשון משנה גרים בלאים וים מעשרות הפרשין והעוזדלין: (ג) ד"ה מסברא שיעורא דר' יוסי: (ד) גמ' מי שהיה כותלו סמוך לע"ז:

הגהות וציונים

(א) [גי' הערוך ליטחר פי' לא יעצים עצמו מאד לצאת] (גלילן): (ב) [ברב אלפס איתא הנצרך לחפנות ואבל רב חסדא ורבינא וכו' ע"ש] (גלילן): (ג) כ"ה בכת"י וברא"ש: (ד) [נותנין חרס בין הנסרים כדי שיכנס בהן הרוח וייבשו מפני שלחין הן. ערוך ערך פצם] (גלילן): (ה) רש"ל מ"ז (גלילן): (ו) נוסף ע"פ המהרש"ל: (ז) [צ"ל מנין עי' תשבי שרש מנין] (גלילן) וכ"ה בתוס' דפר"ר: (ח) צ"ל שאינן (כת"י): (ט) הד"א (ב"ש וכ"ה בדפו"ר): (י) בכת"י דברכשתא: (כ) ברש"י דפר"ר "ופירושן" קשין, ולפנינו ע"פ מהרש"ל (דפו"ר) ועיין מהר"ם:

ליקוטי רש"י

דלא מקנח לכו בחספא. אין אתם מקנחין עצמכם בחרס בכח הכשל ואין אתם הורגין כינה בחלבושכם. מכישא דאסיר גינאה. שאין מוציאין שום לו כרישין מאגודה שאוגדין מוכלי ילק לאוכלו [חולין קה:]. שיניו התחתונות נושרות. שיני [ספס] ושיני [בית הנקב ש]הכרכשא מחוברת בהן [לעצמות והן] פעין אלמוני בשר [שם טז:]. רוח זוהמא. כל גופו מזוהם מזיעה תמיד [לעיל מא.]. טייעא. סוחר ישמעאלים [מ"ק כה:]. ערבי [ב"ק נה:]. סוחר ערבי [ברכות ז:]. הנכנס לסעודת קבע. וגנאי הוא שיצטרך לנקביו בתוך הסעודה. יהלך עשרה פעמים כו'. וכל כך פעם ופעם נוטל עצמו ויוצא אולי יוכל להפעות שהילוך מוריד הגזלים לנקב [ברכות כג:]. חרס. לענין הוצאת שבת. בדי ליתן בין פצים לחברו. פלימי אלונות שבמוחל מרחיקין זה מזה בדוחק המלון ליכנס הסורה בין כל אחד ואחד ונוטן בחומה לחוטה ולמעלה תרס ולחב בין זה ובין זה בעיטו והחרס עב והוי שם כאבן [ב"ב כ:]. פצים כמו פלימי פחמים (קוכה יח). ופלימי אלונות (בבא בחרא יב) הקבוטים בחומה והן של עץ וקולרין אותם לחוטה ולמעלה ומשמי רוחות ופעמים שהן קלרין בדוחק ומוטיפין שרים זה בלד זה ונרין לחוטיגן בשוה שלא יפה זה נמוך מזה ולא יהו עקומים וכשאחד מהם מרוק מן אבן להשוותו לו בשאין לי בדוחק שניהם בדוחק ומוטיפין חרים בדוחק בו אם מיקוד ולשאוב בו אם מן הבסק כל שאינה אם נוחל בה לשון המייה. ולחשוף מים. לגלות וכן (מגי ג) לחשוף חמשים פורה וכן חשפי שובל (ישעיה מז) לי מים מן שמיך אשפוייהו בלע"ז. מגבא. גוב אלא מים (ישעיה ל. יד). נדה מטמאה במשא. אדם הנושאה לאיתקש לזב והזוה נגדאה וזוב אם זוב וגו' (ויקרא טו) וזב ממעמא מעשה דמיא (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם וגו' אף הזב בטמאנו אותם [ולקמן ע"ב]. דכתיב וכל הנוגע בכל כלי אשר נפל עליו אלמא מטמיאה לכלי אשר נפל אותם ואע"פ שאין אדם עליו הן [ע"ז מז: ועי"ש בב"ז]. כמו דוה. יהיו אותם' בעיניך כנדה [ישעיה שם, כב]. אף עבודה זרה מטמאה במשא. מיהו הכיא מעמא דרבנן היא כדאמרינן בפרק ר"ש (שבת פג:) וקרא אסמכתא בעלמא הוא [חולין קכח]. מי שהיה [כותלו] סמוך לעבודה זרה. שהיה אחד מכותלי עבודת כוכבים והמיה עלמו נעבד. אסור לבנותו. שנהנה כותל לעבודת כוכבים. כונס. לתוך קרקעו ד' אמות [ע"ז שם.].

עין משפט נר מצוה

לו א ב מי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ה טוש"ע מו"ח סימן שיב סעיף ה: [לו] [ב] טוש"ע מו"ח סימן ג' סעיף יא: לח ג מי' פ"ד מהלכות דעות הלכה ב: לט ד מי' פ"מ מהל' שבת הלכה יא: מ ה מי' פ"מ מהלכות ע"ז הלכה ה טוש"ע יו"ד סימן קמג סעיף ג:

רבינו חננאל

יתדות חייב משום תולש. כי כשזורעין אותו עושין לו מקום כמו כן או כמו שולייים שיושב עליו שיעור שיניח ע"ג קרקע ואפשר שהוא משרש שם ומתחבר לקרקע. וכיון שמניחו ע"ג יתדות הרי הוא מעבירו ממקו' שמתחבר ומתחייב משום תולש. **אבל אם זרעו** מעיקרא להניחו ע"ג יתדות בזמן שמניחו על גבי קרקע הרי הכינו במקום שמתחבר לקרקע ונמצא חייב משום נוטע. **ולענין חרס.** מיסברא שיעורא ר' יהודה [זוטר] ור"מ נפיש מניה הד' יוסי נפיש מניה אבל מן קראי שיעורא דר"מ נפיש דאי ס"ד שיעורא דר' יוסי נפיש דההוא כדי לקבל רביעית לייט להו תחלה שלא ימצא דבר קטן שהוא כדי לחתות אש מיקוד והדר לייט שלא ימצא דבר גדול כדי לקבל רביעית. **ומקשינן** היכי אמרת דמקרא דשיעורא דר"מ נפיש מדר' יוסי והלא דבר ידוע שיש לחתות אש בחרס קטנה שאין בה כדי לקבל רביעית. **ופרקיה אביי** להאי קושיא לא תימא לחתות אש כדי להדליק ממנה במקום אחר אלא לחתות אש מיקידה גדולה כדי להתחמם כנגדה. **ומקשי'** אי מחשב (קא' השבת) [לענין שבת מאי דחשיב] מקראי ושיעורא דר' מאיר נפיש שפיר קאמר ליה ר' יוסי משם ראיה. דהא חשיב חרס לחשוף מים. **ומפרקינן** לדר"מ דאמר ולחשוף מים לא חשיבותא היא ולא חשיב אלא לחתות אש ולא מיבעיא קאמר דלא מיבעיא מידי דחשיב דלא שבקינא אלא מאי דלא חשיב נמי לא שבקינא ולעולם שיעור הוצאה מאי דחשיב הוא:

סליק פרק שמיני

פרק ט אמר ר' עקיבא מניין לע"ז שהיא מטמאה במשא כנדה שנאמר תזרם כמו דוה. אגב דתניא אסמכתא מן קראי בסוף המוציא יין לענין שיעור חרס אדבר נמי (הנשאה) [הני משניות]. אסמכתא

תורה אור השלם

א) וְשָׁבְרָה כְּשֶׁבֶר נֵבֶל יוֹצְרִים כְּתוּת לֹא יֶחֱמֹל וְלֹא יִמָּצֵא בְמִכְתָּתוֹ חָרֶשׁ לַחֲתוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד וְלַחְשֹׂף מָיִם מִגֻּבָא: [ישעיה ל, יד]

ב) וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי פְסִילֵי כַסְפֶּךָ וְאֶת אֲפֻדַּת מַסֵּכֹת זָהָבֶךָ תְּזָרֵם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹאמַר לוֹ: [ישעיה ל, כב]